

Nr 96.

Av herrar Åkerberg och Krügel, om ökat anslag till avlöning av landsfiskaler.

1. Den 28 juni 1941 fastställde Kungl. Maj:t — i överensstämmelse med riksdagens medgivande — ny avlöningsstat för landsfiskalerna, avseende lägst lönegraden A 22 i civila avlöningsreglementet, att gälla från och med den 1 oktober 1941, från vilken dag förutvarande löne-normerna för landsfiskalerna (1917 års lönestat) automatiskt upphörde att gälla för *alla* ordinarie landsfiskaler.

2. Den 15 mars 1946 fastställde Kungl. Maj:t tillfälligt lönetillägg med engångsbelopp av 300 kronor, och den 28 juni 1946 fastställde Kungl. Maj:t provisoriskt lönetillägg med 55—60 kronor per månad under budgetåret 1946/47, varigenom *ökning* erhöles uti de utgående avlöningsbeloppen för *alla* kategorier statliga befattningshavare i överensstämmelse med riksdagens medgivande.

3. Den 30 juni 1947 fastställde Kungl. Maj:t statens löneplansförordning och därtill hörande lönestat för landsfiskalerna m. fl. befattningshavare i överensstämmelse med av riksdagen medgiven »allmän löne-reglering för befattningshavare i statens tjänst» att gälla från och med budgetåret 1947/48, därvid lönestaten enligt fastställelseakten den 28 juni 1941 i sin tur automatiskt upphörde att gälla (SFS nr 376, 377 och 411 år 1947 samt nr 436 och nr 553—556 år 1948). I samband härmed ändrades lönegradsbeteckningarna, så att förutvarande lönegraden A 22 motsvaras av lönegraden Ca 25 i statens löneplansförordning för tiden från och med den 1 juli 1947 (SFS nr 424 år 1947).

4. Den skälighetsprövning, som föregått sålunda fastställda löne-normerna för landsfiskalerna, har utfallit *lika* hos Kungl. Maj:t och hos riksdagen. Någon ny skälighetsprövning kan sålunda icke vara erforderlig härutinnan.

5. Akterna för de av Kungl. Maj:t sålunda fastställda lönestaterna och för statens löneplansförordning utgöra följaktligen *de generella normer*, enligt vilka »det konstitutionella lönebeloppet i svenska kronor» *skall konstateras* för envar ordinarie landsfiskal, *lika* från respektive tidpunkter, nämligen från och med den 1 oktober 1941 i förstnämnda fallet samt från och med den 1 juli 1947 i sistnämnda fallet. Detta är ju vad som ofta kallas »*den konstitutionella lönerätten*», som vid årlig prövning måste erkännas äga skydd såsom *definitiv* »enskild rätt» i sin helhet jämväl enligt bestämmelserna i förutvarande 25 kap. 16 och 22 §§ strafflagen, nuvarande 25 kap. 1 och 11 §§ strafflagen.

Till den konstitutionella lönerätten måste räknas jämväl de lönetillägg,

som blivit av Kungl. Maj:ts generellt fastställda att såsom löneförhöjning utgå under giltighetstiden för ordinarie lönestater.

6. Tjänstgöringsskyldighet och åligganden förelågo *lika* såväl före som efter nämnda löneregleringar enligt 1917 års instruktion för landsfiskalerna, så att någon »om-organisation» förekom uppenbarligen *icke* i dessa sammanhang *utan endast löneregleringar*. Landsfiskalstjänstens karaktär förändrades sålunda *icke* vid något av dessa tillfällen, utan det gäller fortsatt tjänst i samma befattning.

7. Genom Kungl. Maj:ts brev den 19 juli 1941 till statskontoret överfördes vissa ordinarie landsfiskaler (30 stycken) tvångsvis och emot sin vilja å indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet samt å övergångsstat för tiden från och med den 1 oktober 1941; och meddelades samtidigt i detta Kungl. Maj:ts brev den *anvisningen* att från sålunda avsedda indragnings- och övergångsstaterna skulle utgå den lön jämte ålderstillägg, tjänstgöringspengar och tillfällig löneförbättring, som utgick enligt de till och med den 30 september 1941 gällande avlöningsbestämmelserna, ävensom i förekommande fall dyrtids- och kristillägg enligt därom gällande bestämmelser.

8. I detta sammanhang bör uppmärksammas att enligt kungörelse i Post- och Inrikes Tidningar den 13 september 1941, nr 211/1941, ledigkungjordes 51 stycken landsfiskalstjänster, trots att alla äldre tillsvidareförordnade landsfiskaler då redan placerats å nya distrikten *utan* ansökan, så att några övertaliga ordinarie landsfiskaler funnos *icke* vid denna tidpunkt, trots att antalet landsfiskalsdistrikt nedsattes från 490 till 409 för tiden från och med den 1 oktober 1941.

9. Den *anvisning* om lönebelopp med mera, som sålunda förekommer i Kungl. Maj:ts brev den 19 juli 1941 — vilken akt måste uppfattas såsom en order i och för däri angivna konkreta fall — följes av kungl. statskontoret vid löneutbetalningarna till dessa landsfiskaler utan avseende till de högre lönebelopp, som dessa landsfiskaler enligt grundlag och Kungl. Maj:ts fastställelseakter för de nya lönestaterna och för statens löneplansförordning måste erkännas vara berättigade till, d. v. s. deras konstitutionella lönerätt.

10. Detta kungl. statskontorets förfaringssätt innebär att dessa ordinarie landsfiskaler *icke* fått del av de med nämnda löneregleringarna åsyftade löneförhöjningarna och därtill *icke* heller fått ut en del av de löneförhöjningar, som de måste erkännas vara berättigade till redan enligt de förutvarande lönenormerna, nämligen *dels* samtliga sportler i indrivningsavgifter, *dels* samtliga andelar i böter och beslagttaget gods samt lösenavgifter och delgivningsarvodet m. m. *och dels* hälften av dyrtids- och kristillägg. Sammanlagda skadan för dessa landsfiskaler blir sålunda avsevärd och torde numera *icke* i något fall understiga 6 000 kronor per år.

11. Enligt Kungl. Maj:ts proposition nr 234 år 1941, s. 8, utgjorde kompensationsen uti en »tillfredsställande lönereglering» just *den lagliga förutsättningen* för den allmänna indragningen till statsverket av de i propositionen avsedda »andelar i böter och beslagttaget gods», som tillkomma landsfiskalerna. Detta rättsliga sammanhang har även upprätthållits i samband

med antagandet av lagarna den 24 april 1936 (SFS nr 164/1936) och den 19 mars 1937 (SFS nr 80/1937) rörande däri omnämnda befattningshavares motsvarande rätt till andel i böter m. m. Särskilt tydligt framgår detta förhållande av sistnämnda lag. Även i samband med antagande av ny lag om mått och vikt år 1934 hävdade första lagutskottet och riksdagen, att åklagares rätt till andel i då avsedda böter icke finge slopas annat än emot kompensation. Då landsfiskalernas sportelinkomster i böter och förverkad egendom med mera sålunda enligt nämnda proposition nr 234 år 1941 och även i andra sammanhang *icke* ansetts kunna *ens generellt* indragas annat än i förening med en kompensation, som löneregleringen år 1941 avsågs innebära, så måste det erkännas vara än mera uppenbart, att en indragning av landsfiskalernas sportler i dess totalitet innebär en rättskränkning och ett kriminellt resultat, när den totala sportelindragningen tillämpas »utan kompensation» i de konkreta fall, som avlönas från indragnings- och övergångsstat, medan kompensation gives i alla övriga fall.

12. Då den år 1941 beslutade allmänna sportelindragningen sålunda fungerar emot *alla* ordinarie landsfiskaler, så borde i konsekvens härmed den från början faktiskt *såsom laga förutsättning* åsyftade *kompensationen* uti »den nyreglerade lönen» tillåtas att få fungera för *alla* ordinarie landsfiskaler *lika* på ett årligt sätt jämväl vid löneutbetalningarna från indragnings- och övergångsstat.

På samma sätt borde *hela* dyrtids- och kristillägg tillåtas att få fungera *lika* för *alla* ordinarie landsfiskaler jämväl vid avlöning från indragnings- och övergångsstat.

13. Åtgärden med indragningsstat och anvisningen i fråga måste vid ärlig prövning erkännas strida emot §§ 16 och 36 i regeringsformen, ävensom innebära kompetensöverskridande. De ordinarie statstjänstemännens konstitutionella löner tillhöra ju de statsutgifter, *som äro bundna* och sålunda i sin helhet måste tillgripas av statsmedel enligt gällande löne-normer för varje tjänsteman *lika* inom en och samma tjänstemannagrupp, oavsett huruvida tillräckliga direkta anslag finnas eller ej. Pliktskyldigheten att erkänna och beakta enskild rätt kan ej medföra annat förhållande (jfr innebörden av förutvarande 25 kap. 16 och 22 §§ strafflagen, nuvarande 25 kap. 1 och 11 §§ strafflagen).

14. Härutinnan åberopas konstitutionsutskottets utlåtande nr 11 år 1844, vari den konstitutionella lönerätten *vitsordas* för två statssekreterare, vars tjänster år 1841 indragits och för vilka anslag *icke* beräknats. Även åberopas justitiekanslersämbetets underdåniga utlåtande den 27 maj 1943 över förslag till avgångsstat för polis och åklagare, i vilket underdåniga utlåtandet uttalas konstitutionella betänkligheter i anledning av den lägre lönesättningen från avgångsstaten med flera omständigheter och *full* ersättning för löneförmånerna enligt tjänsteställningen förordas. Tjänsteställningen och det konstitutionella löne-*beloppet* undergår ju *icke* någon förändring genom avlöningens tillgodoseende från annat anslag än från det ordinarie löne-anslaget.

15. Riksdagens anslagsbeviljande uppgift innebär ju icke någon lagstiftande verksamhet, som via s. k. »anslagsvillkor» kan inverka på enskild juridisk rätt enligt grundlag och enligt allmän lag och bundna löne-normer.

16. Godtycke anses ju ännu vara i grundlag förbjudet, vilket medför att även riksdagens ledamöter, de allmänna domstolarna och de administrativa myndigheterna måste anses vara därav bundna. Någon ändring i grundlagarnas förbud mot godtycke synes icke rimligen kunna ifrågakomma. Ett upphävande av grundlagarnas förbud mot godtycke skulle otvivelaktigt strida emot allmän svensk rättsåskådning.

17. Samtidigt hör ju till saken att bestående rättslägen alltid skola respekteras.

18. Vidare måste konstateras att tjänstefel, vilka som helst, *ingalunda* kunna grunda någon giltig s. k. sedvanerätt.

19. Uppgiften att främja gällande rättsordning måste anses föreligga för riksdagens ledamöter, ävensom för allmänna domstolarna och administrativa myndigheterna, jämväl i sådana lägen och sammanhang, vari statsrådsansvarighet kan anses föreligga, men laga beivran därav försummats från konstitutionsutskottets sida. Den riktiga lagens herravälde kan uppenbarligen icke tillgodoses på annat sätt.

20. Grundlagarna avse ju att uppdraga gränser för statsmakternas handlingsfrihet. Till en rättsstats kännetecken hör, att staten är lika hårt bunden av egna förpliktelser som medborgarna.

21. På grund av vad sålunda anförts hemställas,

att riksdagen måtte, utöver vad i 1949 års statsverksproposition föreslås, bevilja förhöjning av anslaget till dessa ordinarie landsfiskalers avlöning med sådant belopp, att deras konstitutionella löner kan tillgodoses för tiden från och med den 1 oktober 1941 och framdeles.

Stockholm den 10 januari 1949.

Harald Åkerberg.

Rob. Krügel.